

III.

1662.

Generose Domine, Amice mihi observandissime.

Mostani alkalmatossággal akarnám requirálnom kegyelmedet, mivel már vagyon kegyelmed előtt Bosniak uram legatariusi és feleségem jószága végett micsoda controversiánk volt, mely dolog végett sógor Vér Ferencz uram plenipotentiával az atyafiak tetszéséből Pozsonyban az mostani országgyűlésére felbocsátottuk volt, kinek kimenetele különben nem lehetett, hanem amicabiliter való compositióra kellett menni. Mely dologban nemzetes *Barakoni Ferencz* uram sokat fáradozván mi megtekintettünk ő kegyelme fáradságát, közönséges akarattól adtuk ő kegyelmének az kassai felső hostátban levő, Bornemissza uramtól reánk szállott kertet, melyet ugyanezen levelem praesentáló becsületes szolgám, nemzetes Doboczi János uram által kegyelmed előtt fateáltatom mind magam s mind feleségem képében hasonlóképpen valamint sógor Vér Ferencz uram ő kegyelme fassionalest teszen és per manus bocsátom. Isten éltesse kegyelmedet sokáig jó egészségben, Datum Lipcze várában 28 Julii 1662.

Generosae Dominationis Vestrae amicus ad serviendum paratissimus

Comes Ladislaus Wesseleny.

Kívül: Generoso domino Michaeli Kálai iudici primario liberae regiaeque civitatis Cassoviensis etc. domino amico observandissimo.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, Kassa város levéltára 8684. sz. a.)

KEMÉNY LAJOS.

LASKAI JÁNOS VERSES LEVELE IFJ. GRÓF BETHLEN ISTVÁNHOZ CHARICLEÁRÓL.

Az alább olvasható verset a budapesti egyetemi könyvtár kéziratárából adjuk ki. Az eredeti XVII. századi kéz írása, tehát ha nem a szerző írása, akkor egykorú vagy közelkorú másolat. A borítéklapon Szilágyi Sándornak ez a jegyzete van: »É. n. [Év nélkül.] 1630—35. Laskai Csókás¹ János: Bethlen Istvánhoz intézett »Kariklia« című, költeménye.« Ezt vették be a kézirati katalógusba is. Szilágyi ezt a jegyzetet részben az eredeti kézírás felirata alapján írta, ennek hátlapján olvasható a cím is: *Crariklea* [így]. De honnan vette a szerző nevét? Felismerte benne Laskai kezeírását, vagy talán eredetileg azon colligatum indexében, a melynek 728—40. lapját képezte, meg volt nevezve a szerző, vagy csak feltevés a mű elejének személyi vonatkozású részei alapján? Ezt ma

¹ A *Csókás* névnek, melynél Szilágyi úgy látszik a XVI. században élt »Petrus Lascovius Monedolatus«-ra gondolt, aligha van alapja, Laskaiunk leg-
alább sohase használja.

már nem tudjuk megmondani. Mindenesetre nagy a valószínűsége a Laskai szerzőségének. Bod Péter »Athenás«-ában két Laskai Jánost is említ: az egyik debreczeni »mester« vagy tanár, az »Aesopus élete« fordítója, a XVI. században élt, a másik 1629-ben »ment Német országba [tul. Leydenbe] tanulni elsőben 1629-dik eszt. de annak utánna egynehány-szor valami nagy Uri emberek gyermekeikkel. Lett vólt az Etsedi Ekklesiában Gróf Bethlen István Urnak papja.« Azután felsorolja 1638-ban, 1641-ben, 1644-ben kiadott vallási tárgyú műveit. Az utóbbit gróf Iktári Bethlen Istvánnak ajánlotta. Szilády Áron e folyóirat 1897. évfolyamában (40—54. l.) »Pasquillus. Cantio apologica« czímen kiadván egy Laskai Jánosnak tulajdonított pasquillust, a magyar pasquillus-irodalom rövid történetét is magában foglaló becses bevezetésében összegyűjtötte és kritikailag megrostálta a rávonatkozó életrajzi adatokat. Kimutatta, hogy Laskai nem volt ecsedi pap, mint Bod hitte, hanem az öreg Bethlen István egyik deákja. Ugyancsak Szilády idézi Szalárdi következő jellemzését Laskairól: »Bethlen István Laskai János nevű becsületes jó ifjú ember, értelmes, elmés és szép tudományú szolgálját, melynél arra alkalmazosabb szolgálja nem is vala Palóczy Jánoson kívül, ki már meg életemtyebb s nagyobb experientiával is bírván, hogy maga is minden dolgaiban annak tanácsával élne, maga mellől nem akarja vala távol bocsátani. És így a csauzzal Laskai János nagy postán portára besietvén, mindaddig agense lón urának, még a dolog fegyver és békesség által eligazodott vala.« Ezt a Laskait Benkő József mint történetíró is említi »Erdély kézirati történetíróiról« cz. értekezésében. Műve, melyet Benkő még látott, sőt ki akart adni, de Mikó Imre már hasztalan keresett (Figyelő III. 1877. 142. l.), az 1588—1622-ig terjedő korszak történetét tárgyalta.

Ez a Laskai, aki öreg Bethlen István környezetében élt, tollforgató ember volt, sőt mint a neki tulajdonított pasquillus mutatja, verselt is, tehát írhatta a Caricleát is. Kissé különösnek látszik ugyan, hogy ha az idősb Bethlen István íródeákja volt, hogyan írhatja ezt a fiáról: »Még edtzernél többszer éngemet nem látott«, de ezt úgy magyarázhatjuk, hogy az ifjú Bethlen már elhagyta a szülei házat, amikor Laskai oda került. Szilágyi az ének írási idejét 1630—5-re teszi, de ez már azért sem lehet, mert Bethlen István 1632. decz. 23-án meghalt. (L. Acsády: Széchy Mária 53. l. Szilády id. közl., Szabó-Hellebrant: RMK. III./I. 1506. sz.) Ifjú Bethlen Istvánról az egykorú írók nagy elismeréssel szólnak; szinte kivétel nélkül magasztalják okos elméjét, vitézségét, tudományszeretetét. Bethlen Gábornak mielőtt Brandenburgi Katalinnal

egybekelt, nagy tervei voltak vele, utódának szánta s gondos nevelésben részesítette. 1619-ben a heidelbergi egyetemre küldte s itt a tizennégy éves ifjú (Szabó-Hellebrant RMK. III/I. 1292. sz. Szinnyi M. Irók I. K. 1021. h. XVI-ot ír) karácsony előtt való napon a theologusok tantermében beszédet tartott Krisztus születéséről, mely nyomtatásban is megjelent; neki ajánlotta Pareus a »Delitiae poetarum« (1619.) és Szenczi Molnár »Syllecta scholastica« (1621. márcz 10.) cz. kiadványát. Később váradi kapitány és Bihar főispánja volt. Szécsi Máriával 1627. máj. 30-án kelt egybe.

Laskai verses levele inkább keletkezése körülményei és irodalomtörténeti vonatkozásai, mint tartalma miatt érdekes. Az ifjú gróf olvasni szeretné Theagenes és Chariclea szerelmi történetét s Laskaihoz fordul érte. Laskai azonnal tollat ragad s mint mondja »éjjel s nappal«, még álmát is félbeszakítva írta »az mint irni tudott«. A Chariclea történetére úgy látszik, hogy csak homályosan emlékezett s a helyet mindenféle más szerelmi történettel töltötte ki. Elmondja a Menelaus és Cyampus, Capanaeus és Evadne, Pyramus és Tisbe, Jupiter és Semele stb. történetét, némelyiket bővebben, mint a Charicleáét.

Irodalomtörténeti érdekű a következő helye:

Másikat gondolom hogy ezt ki βerzette,
Németbül magjarra versekben rendelte
 Szép Rythmusok βerént edgibe βedegette
 Igaz βeretőknek kedvekre mivelte,
 Tudom annak nevét Nagyságod értette.
 Noha tellyességgell el nem végezhetette
 Ez éneknek rendit végben nem vihette
 Mivel ez nélkülis elég dolgát lelte,
 De nagy bölcs elméjét ebben addig törte,
 Hogy Iffiaknak elég például rendelte

(56—65. v. s.)

Ki volt ez a Chariclea-fordító, a kinek nevét Laskai elhallgatja, mert felteszi, hogy Bethlen úgyis ismeri? Eszünkbe jut az a Chariclea-fordítás, melyet »régí versek rongyának« nevezve Gyöngyösi használt fel a maga »Charicleá«-jához. Úgy de újabban kiderült, hogy ezek a »régí versek« ugyanazok, a melyek a Zrinyi-könyvtárból kerültek elő (Akad. Ért. 1891. 400—416. l.), fordítójuk pedig Gyulaffi Lászlónak Fráter Pálhoz intézett levele szerint (»Adak ertesemre, hogy egy karikleá historia, melyet Czobor Mihalj uram fordítot vala deakbol magyar versekre kegyelmednél volna.«) Czobor Mihály, a ki c. 1570—1616-ig élt s a Charicleáét 1590. tájban fordíthatta, *nem görög eredetiből*, hanem latin

fordításból. (Irod. Közl. 1901. 53—62. 1.) Új adat a Laskai utalásában, hogy *nem deákból, hanem németből* fordította a Charicleát. Vagy ez ismét más fordítás lenne és nem a Czoboré? Az sem lehetetlen ugyan, hogy egyszerre egymásról mit sem tudva, két író foglalkozik ugyanazon tárggyal, de kevésbé valószínű, hogy mindkettő műve egyformán csonkán maradjon, mint ahogy csonkán maradt a Zrinyi-könyvtaré, a Gyöngyösi által felhasznált és a Laskai által említett fordítás. Az is aligha pusztán véletlen, hogy Laskai verses levelének ugyanaz a strofászerkezete (öt egyrímű 12 szótagú sor), mint a Zrinyi-könyvtár (mondjuk Czobor-féle) Chariclea-fordításának.

De ha mind a három adatot egy műre (t. i. a Zrinyi-könyvtár fordítására) vonatkoztatjuk is, nem mernők határozottan állítani, hogy a Czobor-féle fordítás tehát nem deákból, hanem németből készült: Gyulaffi épenúgy tévedhetett, mint Laskai, ezt a latin és magyar, illetőleg német és magyar szöveg összevetéséből kell és lehet megállapítani.

* * *

1a: Illustrissimo Spectabili ac Magnifico Domino Stephano Bethlen Iuniori de Iktár Comiti, Servitiorum Suorum semper promptissimam ac humilimam commendationem.¹

- Nagyságod levelét meg adván én nékem
 Mint nagy Groff Urfitol beczülettel vettem,
 Abban mit poronczol rendel meg értettem,
 De hogi méltatlanul βolgája tettem,
 5^a Nagyságodnak βivből azonnal engettem.
 De hogj éltedéglen választ nem tettem,
 Írásomban, és még eddig nem kerestem
 Nagyságodat, bizony modot nem lelhettem,
 Ez dologrul, kiről meg boczássa vétkem,
 10 Kérem Nagyságodat kegielmessen nékem.
 Nagyságod im azért miként poronczolta
 Leveliben nékem, és előmben atta,
 Valamint éneke két Iffiunak tartya,
 Meg irván sietvén aztot Puntrol Puntra,
 15 Hogi lenne irasa mind csak egi manusra.
 Mihelyt én kezemben akatt ehez fogtam,
 Dolgomat érette azért hátra hattam,
 Az mint irni tudok éjel, s, nappall irtam,
 Almamat giakorta érte βakaβtottam,
 20 Mint Epimenides sokat nem aluttam,

¹ A kéziratot betűhíven közöljük, de a rövidítéseket feloldottuk és azokat a nyomtatásban cursiv szedéssel különböztettük meg.

² A verssorok az eredeti kéziratban nincsenek megszámozva.

- Az Epimenidest mért Creta βigetben,
 Iuhért küldte vala az Attya mezőben,
 Keresvén juhokot βállal βigetekben,
 Fáradván ballaga edgi Barlang közepben,
 25 Ott aluvék eotven heted eβtendeiglen.
 És mikor¹ az után ott fel serkent volna,
 Ki jővén barlangbol mezőben meg álla
 Szellyel βemeivel erőssen vigiáza,
 Iuhokat valahol ha tálálhatnója,²
 30 Két vagi három ora eβtvéli alvása.
 Maga addig hova lettek ki mondhattya
 Még csak βóρ βállatis fenki nem tudhattya,
 Nem lelvén juhokot mezőtt addig futtya,
 Haza menyen tehát mind Attja,s, mind Annya
 35 Régen meg holtanak, ninczis marádekja
 De Nagyságod erre honnan inditatott
 Hogi poronczolatott errul nékem adott, ||
 Ha
 1b: Ha nap fénytűl mikor az eczak el zárlott
 Itt βegény βállásán Nagyságod meg βállott
 40 Még edtzernél többszer éngemet nem látott.
 Másik Nagyságodnak lám Deáki vannak
 Ejel és mind nappal kik hiven βolgálnak,
 De hivatalyokban ferényen forgodnak,
 Kik egi felé és ki más fele irkálnak
 45 Ezeremmel tudom sokkall jobban irnak.
 Gondolom elébbi βolgált Uram dolga,
 Az kinél ez ének nála vagyon irva,
 Réghi βolgálatért hogi meg nem utálta,
 Eo βegény βolgáját, de sőt commendálta
 50 Légien az Istentűl érette meg áldva.
 De mit mondjak, s irjak tehát ez énekbe,
 Holott kellett nézmem három βemélyekre
 Mindenik fő réndű és Uri nemzetre,
 Egyik βolgált Uram ki poronczolt erre,
 55 Meg irnám, intéset nem tehetem félre.
 Másikat gondolom hogi ezt ki βerzette,
 Németbűl magjarra versekben rendelte
 Szép Rythmusok βerént edgibe βedegette
 Igaz βeretőknek kedvokra mivelte,
 60 Tudom annak nevét Nagyságod értette.
 Noha tellyességgel el nem végezhetette
 Ez éneknek rendit végben nem vihette,

¹ Az »m« kiszakadva.

² Igy!

Mivel ez nélküls elég dolgát lelte,
De nagj bőlcz elméjet ebben addig törte,
65 Hogj Iffiaknak elég például rendelte.

Harmadikat fellyebb ighen meg gondoltam,
Hogj az tékentetes Ur levelét láttam
Poronczolattyának azonnall helyt attam,
Nagyságodtol reá mihelyt indittattam,
70 Ez historiáczkát mindgiárt irton irtam.

Annak irásával nemis sokat késtem,
Nappali dolgomtul mert mihelyt írúltem,
Deli álmainbol vagj hogj ha ebrúltem,
Azonnall iráshoz siettséggell kezdtem,

75 Isten meg engette már vegbennis vittem.
Bizony dolog czudas hogj az Teagenes,
Minden erkölcsében felette igienes ||

Az

2a: Az ő mátkájához olyan βerelmetes,
Az Caricleais abban pedig edgies,
80 Méghis nem árt nekik Amor noha merges.

De tisztán áldozták az Hymenæusnak,
Az ki volt Istene βűzesség virágnak,
Noha sokat βélllyel edgiütt bujdostanak,
Az mellett néhányβor rabsagra jutottak,

85 De méghis nem tutták izit házassagnak.

Mert idő nap előtt nem akartak élni
Szent Házasság kívül egi mált meg ismérni,
Diánátis inkább akarták tisztelni,
Hogj fem mint Venusnak okalbol aldozni,

90 Előbb hazátokban de akartok menni.

Itt lehet azérton előb Caricleá,
Szerelmes mátkáját eleiben hija,
Mert tudgja ferfinak természeti buja
Mind addig βép βoval Teagenest vija,

95 Valamig hitivel azt fel nem fogadgia,
Mig haza nem ernek addig hogj nem bántja
Leányi voltából meg nem Aββonyitya,
Az kívül femmiből ötet meg nem tiltya,
Szerelmét az felől ugian véle tartya

100 Nem egiéb halálnal tőlle meg βakaβtya.

Az Teagenesis arra reá hajla,
Mert eo k . . . ságát felette jovallya,
Nagj erős hitivel megis comfirmállya,
Hogj ő fogadását igazán meg állya,

105 Magát életével nekys ajánlya,

Illyen nagj βerelme vala két Iffiaknak,
Kiknek βép mátkájok nállok jegjben vala,

- Edgiiket nevezték vitéz Cyampusnak,
 másikat pediglen az Menelausnak,
 110 Kik atták magokat giakrõ vadászataknak.
 Midõn edgikor azért vadászni mennének,
 Sok kopot, s, agarat vélek ki vivének
 Otthon eo mátkájok kéttsegesse lónek,
 Hogi ßeretõjekhez néha czéllengnének,
 115 Csak hamar utánnok õkis eredenek,
 Meg akarván látni hova járkálnának
 Hogi olyan giakorta hazul indulnának, ||
 Edgi
- 2b Egi cserében titkon õkis bé állának,
 Ebekkellis azok cserében oßlának,
 120 Nagi sok kiáltassall, hajcz ßokot mondának,
 De mint esik dolgok hogy ott sulognának
 Leányok czerében ketten lomoznának,
 Bokrok kósztt a' kopok addig cziholának
 Agarakis végre rájok akadának,
 125 Vadak gianánt oket ott mind el ßaggaták,
 Az két vitéz Urfi hogi oda jutának,
 Meg ismére testett kiki mátkájának
 Nagi soka felettek keményt jajgatának,
 Azért ßerelmekért ugi tanáczkozának,
 130 Mindenik fegiverben bé boczátkoznának,
 Nem kicziny dolog hát hidgjed a ßerelem,
 Venuftol ßármazott mert a' giõzedelem,
 Ki fokaknak léßten csupa czak férelem,
 Némellyeknek pedig feje veßedelem,
 135 Másoknak vißontak neve põkedelem,
 Mert szolyak Asopus király leányarol,
 Kit az Capaneus vett volt házastarsul,
 Ez olly fõ vitéz volt nem félt semi harcztul,
 Hanem végre egbõl fel fuvalkodasbul
 140 Az Juppiter Istent hitta volt bajnokul.
 Azt írja Statius azzal õ azt nierte
 Iuppiter haragját fejére gerjeszte,
 Nagi menykõvel ötet Egbõl agion ütte,
 Eo erdemes fologiát azzall meg fizette,
 145 Felfuvalkodasert ezen végét érte.
 Kit hogj Feleséghe keményen siratta,
 Az Evadne Alzony fokat ohajtana
 Holt teste égetni rakás fát hordatna,
 Hammát koporsóban hogi bé czinálhatná,
 150 Eßt emlekezetül házánál meg hadná.
 Azonban rakás fa hogj keményen égne,
 Az holt teftel edgiütt ighen füstelegne,
 Várja hogi a tûznek ßernjet langja lenne,

Ura βerelméjert ő bele βőkelle,
155 Igi mind a' két teft ott hertelen meg ége. ||

Lycurgus

- 3a Lycurgus lányátis Amor ebben hozta
Traclina királynét de meg nem válaβtá
Phyllis Aβont túze mérge ugi giulaβtá
Demophoon βerelmét annyéra ohajta,
160 Egy mondula fára magát fel akaszta,
Pyramus Iffiuis az miatt mint jára
Tybé¹ βép leánnyal ugi végezték vala,
Babyllonián kül vagion edgi hires fa,
Ejell az Városból ki mennének oda,
165 Ott meg várnák egi máft meddig elé jutna,
Leány hagjott helyre elébb oda juta,
Tehát ő az alatt edgi orozzlányt láta,
Ruháit njakából hamar ki fordítta,
Eleiben földre sietve hagittá,
170 Eo maga bokorban sietve bé juta²
Oroszlány ruháját ott mind el βaggata,
Rut véres tajtékos fogaival rága,
Azis futván onnét foltonként ot hagia
Pyramus is juta az ruhát meg láta
175 Az vad βaggatta el leányt azt álitá.
Leánnyak halálán felette buskodék,
Rut veres ruháján sokat siránkozék,
Végre ő magában addig gondolkozék,
Halálnak mérgével erőssen birkózék,
180 Éles fegiverében belé bocsátkozék.
Leányis nem soka a fához viβa³ mene,
Nagy félve czellengve mikor oda ére
Láta βerelmének nagi meββe foly vére,
Ő is holt testinél ott addig keserge,
185 Belé bocsátkozék ott azon fegiverbe.
Nemellyikét pedig Amor meg trefállya,
Kicziny vagi nagi rendű ő azt *nem* gondollja,
Hamis kiztikivel mind addig onβollya,
Nagi mérges túzével foggattya, s, furdallya.
190 Hogi végre sokképpen őtet meg gugollja
Az Theas városban Cadmus Király leánt,
Meg βerette vala juppiter formáját,⁴ ||

Erte

¹ Igy, tollhiba *Tisbe* helyett.

² *j* javítva.

³ Lehuzva utána: juta.

⁴ Utána lehuzva: Szerelmessen ketten véle mulatozna,
Kedvessennis azzall gjakran vigadozna,
Juno csalárdtságot rólla igi gondola.

Vala

- 3b Erte feleséget meg unta Junoját,
De végre Junois meg álla bujját,
- 195 Semelje leányon igi tölte ki buját.
Mikoron leányhoz nagi gjakorta járna
Juppiter sok képpen hozzája kullogna,
Szerelmessen ketten véle mulatozna,
Kedvessenis azzall sokbor vigadozna
- 200 Juno czalárdtságot rolla igi gondola.
Vala Semelenek egi vén foglálója,
Környüllötte való igen jó bábája,
Látogatott sokbor ez Aszszony hozzája,
Királyis leányát bizta ő reája,
- 205 Mivel az előttis volt néki Dajkája.
Az Bába képében Juno hozzá mene,
A leányhoz titkon éjel házban lepe,
Sok dolgokrol véle akkor beβélgete,
Beβéd kősztt nékie ilyen βokot ejte,
- 210 Az mire kerdelek keltek felely erre,
Mond meg ha Juppiter valoban βerete;
Tégedet *Aszszonyom* jó βivel kedvelle,
Mikor veled *vágyon* eszedben vehedde,
Valami fogadást néked ha tészene,
- 215 Avagi csak hejában tölled el megiene.
Semele bábának azt felelé, s, monda:
Jó vén *Aszszony* bizony engem kerdesz nagira,
De mikor Juppiter mellém jó az agira,
Szerelmében nekem eszkúszik; s, fogadgia,
- 220 Valamit kívánok eo tölle meg adgia,
Vén *Aszszony* leánynak ismét igi felelé,
Aszszonjom ha volnék bizony én Semele,
Juppitertől kérének mikor égből jű le,
És ágiamban mellem oldalára dűlne,
- 225 Olly pompáson velem mint Junoval élne.
Esztelenül azért hogj azt kérte volna,
Juppiter az égből agion ütte vala,
Egj menkövel βegényt ki miatt meg hala,
Mivel hogi ő néki azon eskűtt vala,
- 230 Valamit kívánna mindent ő meg adna,
Leány Juppitertől de terhesűlt vala,
Jollehet méhében még giermek *nem* vala ||
- 4a Noha meg idetlen de ki vette vala,
Leanybol, s - Juppiter aβt mivelte vala,
- 235 Maga ágiékában be czinálta vala.
Ideje el jővén giermek hogj szűleték,
Szintén az fársángban világra adaték,

- Az nevét eo néki Bacchusnak nevezék,
Bornak Istenének végre tisztelték
- 240 Sok Poharak bórrall mert akkor tóltetnek.
Más trefálásais volt Juno Aszszonynak
Mert Argeusoknak az eo Királyoknak,
Inachus Királynak egi bép leányának,
Nevezeti berént nevezték junónak,¹
- 245 De foglyava lett volt ezis Cupidonak.
Juppiter ennekis esett berelmében
Mellyet hogy az Juno vett volna efében
Meg haragván reá erőssen béűében,
Változtatta leányt Tinonak kepeben,
- 250 - s - Argussall hajtatta nemesis erdőben.²
Az Argusnak vala béáz béme fejében,
Azoknak kettei állott czak fektiben,
Többivel vigiázott mindenkor czerébe,
Meg hatta őrizze erdőben mezőbe,
- 255 Ne lophassak el azt Archadia földébe.
Juppiter ez dolgot értvén azt mivele,
Mercuriust szárnyon hamar oda küldé,
Meg hagiá az Argust mellette meg ölné,
Az Tinot keziből onnat ki mentene,
- 260 Bosphorus Tengeren Aegiptumban vinne.
Mercurius gjorsan Argushoz repüle,
Mivel Isteneknek eo volt fő kővete,
Bübájós verseket ott addig énekle,
Argus el aluvék, s, a' földre ledúle,
- 265 Kít Mercuriusis azonnall meg öle.
Midőn az Tinóval onnat meg indula,
Az Aegiptum felé bép lassan ballaga,
Junónakis hamar tuttára lett vala,
Azonban fok Darást utánnok támaszta,
- 270 Míg oda jutnának mardosnák oldalba.
De méghis nehezen ő el vitte vala, ||
Noha
- 4b Noha Darás miatt véle baja vala
Mert béllyel imide, s, amoda fut vala,
Szarvon fogva vizen által vitte vala,
- 275 Előbbi képiiben változtatta vala.
Aegjptumban Kiraly az Osyris lakott,
Kít az ország akkor bezületben tartot
Mercurius leányt ott el házasisott,
Feleségül ennek az Királynak adott,
- 280 De Junonak³ neve az után hivatott.

¹ Igy, Io helyett. Ovidius Met. lib. I.

² Igy! V. ö. Metam. I. 689—90 v. s.

³ Met. I. 747. (Isis).

Juno pedig Argust ott fel kerestette,
 Feiből ßemeit mind ki ßedegette
 Majorban azonnall azokat vitette,
 Egi Páva farkára edgienként helyezte
 285 Juno madarának azt oßtán neveßte.

Mit mivel az Amor Iffiu Herculesnek,
 Szerelmében ejté ßep leány Ilesnek,¹
 Kinek az ós Attya Thebasbelieknek,
 Ó Királya vala Euritus ezeknek,
 290 Sokan ó utánna leányaért Ilesnek²

Hercules az leányt annyéra ßerette,
 Sokaig ßolgálok köszt hevert mellette,
 Végtére ßerelme ótet arra vitte,
 Leány ruhájában ót fel óltóztette,
 295 Ejel nappall kösztök font, az czelekette,

Az ßerént Achilles jára Siriában
 Hogi Laomedefnek laknék udvarában
 Az³ Király leányának esék Amorjában,
 Fel óltózótt óis leányi ruhában,
 300 Laomedontával ugi lakot házában.

Mint jára Mædusa Phorcisnak leánya,
 Pallas templomában menven aldoznia,
 Neptunusis fogván oda ballagnia,
 Amor tûze kößtök kezde szikráznia,
 305 Nem Pallast, de Venust kezdék aldoznia.

Kiért Pallás Isten reája haragvék,
 Mædusával ilyen dolgot czelekedek,
 Chimæra érette ighen boßonkodék,
 Minden ßál hajai kigyóvá változék,
 310 Hogi ó tólle minden az után irtoznék, ||

De

5a De Caricleának ó igaz ßerelmit
 És eo mátkájával edgiütt való létit,
 Az Isten Aszszonyok nem bánták életit,
 Sem nem irigilették az eo ßep ßemelyit,
 315 Sõt mindenik atta néki segittséghet,

Mert Baráttya vala amaz Pándorának,
 Példáját követte az kemény Aszszonynak,
 Ki nagj kedvében volt Pallásnak Vénusnak,
 Az nagj Apollonak és Mercuriusnak,
 320 Kik nagj ajándokkall ajandekozának.

¹ A. m. Iole.

² Lehuzva: Ilesnek.

³ Később törölve.

Pallás bölcsességét atta az *Aszszonyának*,
 Apollo taníttá rendít *musikának*,
 Ki nagy kedvében volt *Pallásnak Venusnak*,
 Venus nagj bépséget ad ábrázattyának,
 325 Mercurius tudományt njujt *Pándoranak*.

Ez bölcz tudományok *Caricleábannis*,
 Benne fenlettenek, sőt bujdosokbannis,
 Szerelmek edgj ezért még rabságokbannis,
 Álhatatos voltak meg maradt ebbenis —
 330 Az mint irva *vagyon* historiabannis.

Az *Teagenesis* kész vala *hálnia*,
 Miként czelekedék amaz *βép Panthea*,
 Mikor *Cyrus* menne *Babyloniara*,
 Haddall le vágaték nagj *βerelmes ura*,
 335 *Magátis* mindgiaráft adá az *halálra*.

De mit mivelt réghen *Stránta*¹ felesége
 Melly *Straton Sidonnak* volt ő fejedelme
 Az vároft *Persáknak* meg *βállá ereje*,
 Féltvén az ő urát meg öletnék ebbe
 340 *Maga* fegjverével az urát meg ölte.

És holt Urát *βépen* öltöszttette vala,
 Városra ellenség azonban rohana,
 Bástyáit erőssen az nép ostromollya,
 Az *Ura* fegjverit ismet hamar rántya
 345 Által utvén² *magát* *Urára* borula.

Ezekert *βomjuzot* sokat *Cariclea*,
 Az eo *βerelmének* de nincz *femmi héja* ||
 Az

5b Az *Ura* halálan pedig *Cecilia*,
 Nagj *βörnyen* *bánkodván* és *ig[i]* addig *βija*,
 350 *Senkinek*³ nem *βolván* *lelkit* el ki *fuja*.

Az *Caricleában* nem volt *rut fősvénység*,
 De benne *tündöklőt* *nägj*⁴ *βemérmetesség*,
 Ugi viselte *magát*, hofi sok *tolvaj nepseg*
 Nem *bántaná*, hanem éppen a *βúzesseg*,
 355 Benne meg *maradott* *leányi tiβtesség*.

Igj *feljtette* réghen az eo *tisztességet*,
 Az *Thebas Városban* *Timoclæa* *híret*,
 Mikor *Alexander* az *városnak* *nepit*
 Meg *vévén praedára* *hánta* *volna kécnczit*,
 360 De *vitezek közül* *βeplősítették* *teftit*,

¹ Igy.

² A. m. ütven.

³ Jav. előbb *Lelki* ...-t akart írni.

⁴ A. m. *nagy*; javítással.

- Ezen tisztos *Aszszony* igen háborodot,
 Amaz pedig tőlle azon tudakozott,
 Sok aranyat és Pénzt hogy eo hova tugott,¹
 Mint edgi βeretőit ugi tulajdonított,
 365 Aββonj boβujában néki igjen βollott,
 Mivel ellenséget gjakron reám vartam,
 Meg hidgied jó legény sok aranyat dugtam,
 Ezüftet és kénczet im ez kutban hántam,
 Fris ruháim fellyüll csak azokra βortam,
 370 Szárazonnis kutat azért czináltattam.
 Gondolkodik legény erőssen magában,
 Mi képpen láthassa marhát kut kávbán,
 És koporithassa csak maga markába,
 Többinek ne jutna benne tarsojában,
 375 Az *Aszszony*nyal oda mené az órában.
 Mikor legény nézne oda alá az kutban,
 Meg ragadá az lábát taβita be abban,
 Ugy teczik nyavalyás bele ugjan dobban,
 Sok kővekkal *Aszszony* benne veri agiban,
 380 Ezt mivelé rajta nagi gialazatossan.
 Az *Alexandernek* dolog hirr é sék,
 Igazán mint történt néki meg beβéllék,
 Tíβtesség rontása csak femmiben mulék
 De az mi marháia tőlle *praedáltatek*, ||
 Va-
 6a 385 Valamit mondhatott minden meg adaték,
 Cyane leányis apjával mint jára,
 Nagi reβegséghiben ő hozzá járula
 Őtet βüzességben keményen meg rontya,
 Feltiben leányis erőssen titkollya,
 390 Az mellyért nagi Peltis városokra szálla
 Templumon azerton mikor áldoznának
 Városbéliékis ott sokan volnának
 Ketten az Apjával őkis ott álnának,
 Az eo modgiok βerént hogy imátkoznának
 395 Az Oraculumtol illy βok mondatának.
 Városbol az Pestis addig meg *nem* βünik,
 Miglen itt egi ember meg *nem* büntetődik
 Az leány gondolá hogy rolla értődik,
 Nagi súgva Attyára érette feddődik,
 400 Hogi vetkéért Pestis Városban tühüdik.
 Azonban az Apját üstökön ragada,
 Üstökínél fogva az oltárhoz ránta,

¹ Így ; a. m. *dugott*.

- És ötöt késivel ottan fel mészárla,
 Aldozať gjanant legjen ez ottan mondá,
 405 Magátis meg ölvén ott a' teftnél hala.
 Hát mi képpen veszte Pitsenena magát,
 Mikoron  olgálna edgi Romai Polgárt,
 Felette  ereté gazda  olgálóját,
 Sokat feddi, s igir, néki ha virágát,
 410 Meg engedi  edni s-venni akarattyát.
 Mindgiárt több Nymphaknak kezdé rémánkodni
 Hogi ne hadnák  tet azon remenkedik
 Mert Pán ti tességhet akarja ve tteni,
 Hirében ¹ nevében  tet meg rontani,
 415 Tóban nád  álakká kezdé változtatni.
 De mikor az Pánis oda jutott volna,
 Láta hogi nádakka változtatott volna,
 Giorsan bé gázola ² azon  is toba
 Az edgiik nád  álból egi sipot tsinála,
 420 Azon keservessen notakot fuvalla. ||
 Nem
 6b Nem czuda ³ az leány ha el tte futna,
 Utálatos néki az   ábrázattya,
 Homlokában ki n tt két igjenes  arva,
 Mellyin alá f ggett rut borzos szakálla,
 425 Lábai voltanak mint keczkének lába.
 Az felett nagj botott   nála hordozott,
 Mez ben, s, berkekben  elljel ugi ballagot,
 Mindenkor hét  áru sipot nála tartott,
 Ha kedve volt notákat azon fuvallott,
 430 Minden Pá tor  tet ti telte, s, imádott.
 Nem hagjom el amaz Daphne  ep leántis
 Kit igen  eretett Appollo Istenis,
 Egikor  egényt kezdé  élllyel kergetniis,
 El tte  aladni foga az leányis,
 435 Ijettiben futva czak meg nem halais.
 Meg akar nevének felelni Apollo,
 Mert neve nékie mondatik a' Pello,
 Nem teczik, de Daphné hogi mondgia Apollo,
 Hanem azt akarja hogi legien ujulo,
 440 És az mindeneknek sebei orvoslo.
 Ez a' Dáphné vala Peneus leánya
 Ki Arcadianak akkor volt Királlya,

¹ Javítva.

² Javítva gázolná-ból.

³ Lehuzva után: ha.

- Vagi mint mások mondgiak Thessália Ura,
 Látván Apollotol hogi nem βaladhatna,
 445 Szép Boroftyán fára magát változtatta.
 Irásom tovább már *nem* njujtom mert bánna ¹
 Edgjútt olvasniis *Nagyságod* meg unná,
 És egiéb dolgait érette el hadná
 Noha írált Pennám meg βaporithatná,
 450 Több Hiftoriakkall mert azt állathatná,
 De inkább *Nagyságod* boczánatot adgja,
 Olvasott elméjét ha ebben fáraβtya,
 Vagi valami módon, hogi ha meg bántodgia,
 Nehézséget rajtam *Nagyságod* ne hadgja
 455 Ez irásoczkámot mikor olvasandgia. ||
 Mert
 7a Mert én *Nagyságodnak* ajánlom magamat,
 Hogi ha nem nézendi méltatlan voltomat,
 Sem én érdemetlen kis állapotomat
 Meg nem vonβom soha én βolgálatomat,
 460 Szolgálók mig *Isten* fenn tartya napómat,
 Ez mellett az *Isten* adgjon minden jokat,
Nagyságodnak érni szerenczés napokat,
 Boldogul heteket, és sok holnapokat,
 Egésségben elis mulatni azokat,
 465 Sok jo eβtendőkkell lásson illy ifiakat.

DÉZSI LAJOS.

ADATOK SÁMBOKY JÁNOS ÉLETÉHEZ.

Sámboky (Sambucus) János Benedekről, a 16. században élt kiváló orvosról és történészről, még ma is keveset tudunk; legalább is nem annyit, a mennyit ennek a nemes törekvésű, nagyemlékű embernek a működése méltán megérdemelne. Sz. Molnár Albert a »Postilla Scultetica« ajánló levelében azt írja a nagyszombatiakhoz: »Hozhatnám elő sokaknak példájokat, az kiknek számkivetésben budosásoknak haszna, dicséreti kiterjedt nagysok időkre, népekre; de rövidségnek okáért az előszámlált példákhoz mostan csak imez egyet adom, az mely az Kegyelmetek városának dicséretire néz, becsületes Nagy-Szombati uraim. Az mi magyar nemzetünkben soha senki nem találtatott, ki több drága szép könyveket bocsátott volna ki az Kegyelmetek városából való Samboki Jánosnál. Mellynek könyvei Nagy-Szombatnak deákul Tirnavia

¹ Javítással; nem vehető ki tisztán.